

آسیب های اجتماعی (وراهکارهای آن)

از دیدگاه قرآن و روایات

سیده کبری خداپرست شریفی

سرشناسنامه	: خداپرست شریفی، سیده کبری، ۱۳۳۷
عنوان و نام پدید آورنده	: آسیب های اجتماعی از دیدگاه قرآن و روایات/سیده کبری خداپرست شریفی
مشخصات نشر	: گرگان: نوروزی، ۱۳۸۹
مشخصات ظاهری	: ۴ ص
شابک	: 978-684-151-234-9
وضعیت فهرست نویسی	: فیا
یادداشت	: انحرافات اجتماعی-جنبه های مذهبی- اسلام
موضوع	: انحرافات اجتماعی-جنبه های قرآنی
موضوع	: اخلاق اجتماعی-جنبه های مذهبی- اسلام
رده بندی کنگره	: ۱۳۸۸ آ۵۳۶ خ BP۲۵۴
رده بندی دیویی	: ۲۹۷/۹۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۱۹۸۲۵۷۳

نام کتاب:	آسیب های اجتماعی از دیدگاه قرآن و روایات
مؤلف:	سیده کبری خداپرست شریفی
ویراستار:	مریم یوسفی پور
طراح جلد:	ربحانه سادات حسینی
ناشر:	نوروزی
نوبت چاپ:	اول-۱۳۸۹
شمارگان:	۵۰۰ جلد
چاپ دیجیتال:	نوروزی
شماره شابک:	۹۷۸-۹۶۴-۱۵۱-۲۳۴-۹
قیمت:	۵۰۰۰ تومان

دفتر مرکزی: انتشارات نوروزی

گرگان: خیابان شهید بهشتی، پاساژ رضا - تلفن: ۲۲۴۲۲۵۸

www.entesharate-noruzi.com

امام علی(ع) فرموده است: «أَلْحَمْدُ لِلَّهِ الْوَاصِلِ الْحَمْدُ بِالنَّعْمِ وَالنُّعْمُ بِالشُّكْرِ» ستایش خداوندی را سزااست که حمد و ستایش را به نعمت‌ها، و نعمت‌ها را به شکرگزاری پیوند داد!

نهج البلاغه، ترجمه‌ی دشتی، خ/۱۱۴، ص ۱۵۴.

پروردگارا به پاس نعمت فراگیری علمی از علوم آفرینش، علمی نورانی در سایه سار عنایت اهل بیت (علیهم السلام) شکرگزاری هستم و شرط حق گذاری است تا از اساتید گرامی و کتابخانه آستان قدس رضوی، مشهد مقدس و همه عزیزانی که مشعل هدایت و سعادت را برایم با نور علم افروختند؛ تشکر و قدردانی نمایم.

www.ketab.ir

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۱	مقدمه
فصل اول / تعاریف مفاهیم و اصطلاحات	
۱۷	الف) واژه‌ی آسیب
۱۸	ب) واژه‌ی اجتماع
۱۸	ج) واژه‌ی قرآن
۲۰	د) واژه‌ی روایات
فصل دوم / آسیب‌های اجتماعی و مصادیق آن از دیدگاه قرآن و روایات	
۲۳	بخش اول / آسیب‌های فرهنگی
۲۳	سطحی‌نگری در دین
۲۴	فتنه
۲۶	بی‌تفاوتی نسبت به منکرات
۳۳	تفرقه
۳۶	قطع رابطه با خویشان‌اندان
۴۰	بخش دوم / آسیب‌های اخلاقی
۴۰	عهد شکنی
۴۴	بخل
۴۸	کینه توزی و حسد
۴۹	تکبر و فخر
۵۲	غیبت و عیب جوئی
۵۵	دروغگویی
۵۸	تهمت
۵۹	تمسخر
۶۱	دورویی و نفاق
۶۳	مکر و نیرنگ
۶۷	پیامد نگاه حرام
۶۸	روابط نامشروع
۶۹	پیامدهای روابط نامشروع

۶۹.....	الف) تزلزل ایمان افراد.....
۷۰.....	ب) کاهش ازدواج.....
۷۰.....	ج) شیوع بیماری‌های لاعلاج.....
۷۴.....	بخش سوم / آسیب‌های اقتصادی.....
۷۴.....	تعدی به حقوق مردم.....
۷۹.....	خوردن مال یتیم.....
۸۰.....	اسراف.....

فصل سوم دیدگاه قرآن و روایات درباره‌ی علل مؤثر در شکل‌گیری آسیب‌های اجتماعی

۸۷.....	بخش اول/ عوامل فرهنگی.....
۸۷.....	دین ستیزی و دین‌گریزی.....
۹۲.....	بحران هویت و از خود بیگانگی.....
۹۴.....	جهل.....
۱۰۰.....	غفلت.....
۱۱۲.....	پای‌بندی به سنت‌های جاهلی.....
۱۱۴.....	عدم تدبیر و تأمل در تاریخ و سرگذشت پیشینیان.....
۱۱۸.....	ظلم و ستم.....
۱۲۸.....	پیروی از حکام جور.....
۱۳۲.....	بخش دوم/ عوامل اخلاقی.....
۱۳۲.....	هوی پرستی.....
۱۴۱.....	شکل‌گیری شبکه‌های فساد و شیوع بی‌بندوباری.....
۱۴۴.....	بدحجابی.....
۱۴۸.....	بی‌حیایی.....
۱۵۰.....	معاشرت با افراد ناباب.....
۱۵۴.....	دو نمونه معاشرت افراد ناباب در قرآن.....
۱۵۵.....	نابسامانی و فروپاشی خانواده(طلاق).....
۱۵۷.....	بخش سوم/ عوامل اقتصادی.....
۱۵۷.....	نپرداختن زکات.....
۱۶۱.....	کم‌فروشی.....
۱۶۵.....	احتکار.....
۱۶۷.....	ارتشاء.....
۱۷۱.....	زراوندوزی.....

دیدگاه قرآن درباره ثروت قارون.....	۱۷۳
بیکاری.....	۱۷۶
اعتیاد.....	۱۷۷

فصل چهارم / دیدگاه قرآن و روایات درباره‌ی راهکارهای پیشگیری و درمان از آسیب‌های اجتماعی

بخش اول / راهکارهای فرهنگی.....	۱۸۱
تقویت بنیان های اعتقادی.....	۱۸۱
الف) ایمان.....	۱۸۱
ب) ثبات عقیده و ایمان.....	۱۸۳
ضرورت پای بندی به دین پس از پذیرش.....	۱۸۷
ج) نماز.....	۱۸۹
حفظ وحدت.....	۱۹۴
امر به معروف و نهی از منکر.....	۱۹۶
پیروی از الگوهای شایسته.....	۲۰۲
عبرت پذیری.....	۲۰۳
تحول خواهی اجتماعی.....	۲۰۷
بخش دوم / راهکارهای اخلاقی.....	۲۱۰
تقوا و پرهیزکاری.....	۲۱۰
ازدواج.....	۲۱۲
همنشینی با افراد شایسته.....	۲۱۵
عفت و پاکدامنی.....	۲۱۷
الف) پرهیز از جلوه گیری.....	۲۱۹
ب) رعایت حجاب.....	۲۲۲
ج) پناه بردن به خداوند از وسوسه های شیطانی.....	۲۲۳
حفظ آبرو.....	۲۲۴
الف) مراقبت از لغزشهای زبان.....	۲۲۹
ب) پرهیز از تمسخر و استهزا.....	۲۳۰
ج) اجتناب از دروغ.....	۲۳۱
نیکوکاری.....	۲۳۲
ادب و تواضع.....	۲۳۵
بخش سوم / راهکارهای اقتصادی.....	۲۴۰
پرداخت زکات.....	۲۴۰

۲۴۱.....	أثار مثبت پرداخت زکات
۲۴۹.....	صدقه و قرض الحسنه
۲۵۰.....	پرهیز از مال اندوزی
۲۵۳.....	پرهیز از خوردن مال یتیم
۲۵۴.....	انفاق
۲۶۰.....	پرهیز از کم فروشی
۲۶۲.....	قناعت

فصل پنجم: نتیجه گیری و پیشنهادات

۲۶۷.....	نتیجه
۲۷۰.....	پیشنهادهات
۲۷۱.....	کتابنامه
۲۸۲.....	چکیده انگلیسی

قرآن کتاب هدایت و سعادت بشر است. در قرآن کریم، درباره‌ی آسیب‌ها و پیامدهای آن در اقوام و اجتماعات مختلف بیان شده است. همچنین در آموزه‌های آن راهکارهای پیشگیری و درمان آسیب‌ها نیز به طور کلی بیان شده است. انسان در قرآن فطرتاً اجتماعی معرفی شده است، از این رو راه بهتر زیستن را در جامعه به او نشان داده است. از دیر باز شناسایی آسیب‌های اجتماعی و بیان مسائل مربوط آن، از جایگاه خاصی برخوردار بوده است. از آنجا که ما در جامعه‌ی اسلامی زندگی می‌کنیم، لازم است هر گونه آسیب‌های اجتماعی و مصادیق آن از دیدگاه قرآن و روایات از جنبه‌های مختلف فرهنگی، اخلاقی و اقتصادی مورد مطالعه و بررسی قرار گیرد و نیز به شناسایی عوامل مؤثر در شکل‌گیری آسیب‌های اجتماعی پرداخته شود. دانشمندان و مفسران اسلامی معتقدند اکثر انحرافات و فساد ناشی از ضعف ایمان و تقوی، گسترش ظلم و گناه در جامعه است. تخلف از قوانین الهی، جامعه را به فساد و تباهی می‌کشاند و زمینه‌ی بروز انواع گناهان و آسیب‌های فرهنگی در جامعه پدید می‌آورد؛ فتنه و بلا در جامعه رو به گسترش است و از نگاه روایات نیز پیش از رستاخیز جهان به آن مبتلا خواهد شد. در جامعه‌ای که امر به معروف و نهی از منکر ترک شود، آن جامعه رو به گناه و فساد کشانده خواهد شد. از این رو آسیب‌های فرهنگی، اخلاقی پیامد آنهاست. البته مردم از نظر علمی و فرهنگی ناخودآوردی رشد می‌کنند اما از عمل به دانسته‌هایشان کاسته می‌شود و به لُهو و لعب مشغول می‌گردند، از یاد خدا غافل و بدنبال لذت‌های حرام و اعمال نامشروع روی می‌آورند. چنان که حضرت علی (علیه السلام) درباره‌ی فراگیری فتنه‌ها و فساد در اجتماع بیان فرموده است: «بر مردم روزگاری خواهد آمد که در بین آنان از قرآن جز خطوطش و از اسلام جز نامش باقی نماند. مساجدشان در آن زمان از جهت بنا و ساختمان آباد، اما از جهت هدایت خراب؛ ساکنان و آباد کنندگان آن بدترین مردم روی زمینند؛ فتنه و فساد از آنان برمی‌خیزد و خطاها در آنها لانه می‌کند. آن کس که از فتنه‌ها کناره‌گیری کرده او را به آن باز می‌گردانند و هر کسی که از آنجا مانده؛ به سوی آن سوقش میدهند.»^۱

خداوند در قرآن نیز از این اقوام سرکش و گناهکار یاد نموده است و تأکید دارد هرگز قوم و ملت و شهر و دیاری را به خاطر ظلم و ستمش نابود نمی‌کند اگر آنها در راه اصلاح خود و جامعه قدم گذارند. از این رو باید مردم وحدت داشته باشند و از نزاع و کشمکش پرهیز نمایند. زیرا اگر تفرقه در بین آنها ایجاد شود جامعه دچار آسیب‌های فرهنگی، اخلاقی و اقتصادی خواهد شد. پیمان شکنی، بخل، کینه و حسدورزی، تکبر و فخر، عیب جوئی و غیبت، دروغ‌گویی، تهمت، تمسخر، دورویی و نفاق، مکر و نیرنگ از پیامدهای سوء آسیب‌های اخلاقی در جامعه خواهد بود که در آیات قرآن کریم و روایات ائمه‌ی معصومین (علیهم‌السلام) به پیامدهای سوء آنها اشاره شده است. از این رو تقویت بنیان‌های اعتقادی، تقویت ایمان و تقوا، ظلم ستیزی، گسترش عدالت در جامعه راههایی برای احیای سلامت جامعه از هر گونه انحراف و آسیب‌های فرهنگی و اخلاقی در جامعه است. در این راستا مردم مسئولند که در اصلاح فساد و انحراف در جامعه، تلاش کنند و به امر به معروف و نهی از مکر بپردازند چنان که انبیای الهی همواره برای هدایت انسان‌ها و کاهش آسیب‌های فرهنگی و اخلاقی در جامعه، خود را به خطر انداخته و از مبارزه با دشمنان هراسی نداشتند. با توجه به این که قوانین اسلام بر اساس فطرت وضع و تشریع شده است و عمل به احکام الهی برای هر فردی از جنبه‌های فردی و اجتماعی ضامن خوشبختی اوست.

از آنجا که در جامعه‌ی امروزی مسائل اقتصادی از اهمّ امور شناخته می‌شوند و افراط و تفریط در آنها زمینه‌ی بروز فقر فرهنگی و اخلاقی را فراهم می‌آورند. از نگاه قرآن و روایات مهم‌ترین چیزی که جامعه انسانی را استوار می‌سازد توجه به مسائل اقتصادی بر اساس قوانین شرع اسلام است. اسلام با ثروت اندوزی از طریق حرام؛ خوردن مال یتیم، ارتشاء، زراوندوزی، احتکار مخالف است. بیشتر گناهان، جرائم، جنایات، تعدّی به حقوق اقتصادی دیگران در جامعه عوامل مؤثر در شکل‌گیری آسیب‌های اقتصادی هستند؛ از جمله سرقت، راهزنی، آدم‌کشی، گران‌فروشی، کم‌فروشی و سایر موارد از پیامدهای آن است. اسراف، بی‌بند و باری در شهوات، تجاوز به مال و جان و ناموس مردم، ناشی از فقری است که گریبان جامعه را گرفته است. از این رو لازم است در بستر فرهنگ اسلامی، راهکارهایی را برای پیشگیری و درمان آنها مورد مطالعه و بررسی قرار گیرد، چنان که قرآن و روایات در اصلاح کلی جامعه با توصیه و تأکید به پرداخت وجوه مختلف اعم از واجب و مستحب مثل زکات، انفاق، قرض‌الحسنه، صدقه و دیگر موارد؛

جمع آوری ثروت و مال اندوزی را مهار و پیشگیری کرده است. از این رو مطالعات دانشمندان اسلامی در زمینه شناسایی آسیب‌های اجتماعی و راهکارهای پیشگیری و درمان آنها از دیدگاه قرآن و روایات دارای اهمیت، و از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است که برای اصلاح جامعه مفید و اثر بخش خواهد بود.

من الله التوفيق...

سیده کبری خداپرست شریفی

ماه مبارک رمضان ۱۴۳۰ قمری

برابر با سال ۱۳۸۸ شمسی

www.ketab.ir